

DET SIDSTE AARS KUNSTBØGER

AF KAJ BORCHSENIUS

I denne artikel gennemgaar red. Kaj Borchsenius den lille, men smukke række kunstbøger, der har set lyset i det forløbne aar.

Takket være *Ny Carlsbergfondet* og enkelte Privates Initiativ, kan vi se tilbage paa en Række smukke Kunstbøger i det forløbne Aar. Der er Interesse nok hos Publikum for Kunstbøger, naar blot man kan holde dem nede paa en populær Pris. Men der er det ogsaa, Tampen brænder. Fremstilling af Billedtryk er kostbar — det kan man ikke komme udenom — og noget andet, man heller ikke kan snyde sig fra, er godt Papir og fine Clicheer, hvis Resultatet skal være tilfredsstillende. Det vil med andre Ord sige, at Kunstbøger økonomisk ikke kan klare sig selv.

Syberg-Bogen, Poul-Christiansen-Bogen, Serien *Vor Tids Kunst*, *Wanschers Den antike Kunst* og *Arkitekturkunstens Historie*, *Henrik Bramsens Bog om Landskabsmaleriet i Danmark* er alle udkommet med Støtte af *Ny Carlsbergfondet*. De kan derfor sælges for en Pris, som er saa beskedent, at de nu kommer ud til det interesserede og kunstelskende Publikum, som ellers ikke vilde have haft Raad til at købe dem.

Ingen dansk Forlægger tør mere lægge en Bog an paa det lille Publikum, der kan og vil betale en høj Pris for en rigt udstyret Bog. Forholdene er for smaa. Selv i Frankrig, der har hele Verden til Publikum, er Kunstlitteraturen næsten gaaet i Staa. Naar der endelig kommer en Bog, saa er det et Pragtværk som *Matisse's Illustrationer til Mallarmé* og den nye *Segonzac-Bog*. Af den første er udsendt 5 Luksuseksemplarer og 25 „almindelige Pragtudgaver“ paa kejserligt Japanpapir! Resten af Oplaget, 95 Eksp., er paa Velin à la forme, og 20 Eksp. er uden for Handelen. Ialt foreligger kun 145 Eksp. af denne Bog, og Pladerne er ødelagt. Prisen er selvfølgelig derefter. Køberne er nogle Biblioteker og Millionærer. Og saa skal man alligevel være glad for, at Kunstlitteraturen ikke helt forsvinder fra Bogmarkedet.

Men her i et lille Land, hvis Sprog højst kan læses i to Lande til, kan vi ikke være med til at tumle med slige Foretagender. Lad os derfor se

lidt paa den lille, men smukke Række Kunstbøger, vor Litteratur er forøget med i det forløbne Aar.

Det er en smuk og harmonisk Bog, *Poul Uttenreitter* har skrevet om Maleren *Fritz Syberg*. Harmonisk i dobbelt Forstand, for i sjælden Grad passer Bogens Objekt, Tone og boglige Udstyr sammen. Den er først og fremmest saa velsignet naturlig, og en Syberg-Bog maa fremfor nogen være naturlig. Ingen har mere intenst end Syberg faaet Naturen, den muldduftende, karske Moder Jord, ind i sin Kunst. Man tænker slet ikke paa, at det er Kunst, men man fornemmer straks Landskabets Stemning, den ægte Følelse for det oplevede i alt, hvad Syberg har frembragt.

Det er Hemmeligheden ved Sybergs Kunst, at der intet kunstlet findes i den.

Men selvfølgelig er Forudsætningen for ethvert Arbejde, at den maleriske Nerve dirrer levende og følsom overalt. Og Syberg er *Maler*, Maler i første Potens. Han er Maler paa samme Maade som *Købke*, *Hans Smidth* og *L. A. Ring* udend og at ligne nogen af dem. Han er *Dansk*, men han er først og fremmest *Fynbo*, noget der har en egen Klang i det danske Sprog, naar det gælder Malerkunsten.

Alt det, der skulde og maatte siges, har *Uttenreitter* faaet godt frem. Et mangeaarigt Venskab med Syberg har givet Bogen en personlig Tone, der dog ikke bliver snakkesalig eller nærgaaende, som det ofte er Tilfældet i *Venne-Bøger*.

Den er knap og koncis med Hovedvægten lagt paa Billedstoffets Alsidighed og Kvalitet. Baade Udvalget og Tilrettelæggelsen er fyldestgørende.

Bogen er i middelstort Kvartformat — 20½ cm Br. og 26 cm H. — med en bred Margen, hvad der maaske virker lidt flot, men det er klogt at regne med en rigelig Beskæring ved Indbinding. Altfor ofte glemmes dette Hensyn selv ved statelige Værker. Hvert Afsnit i Bogen begynder paa en Højre-Side, ligesom Billederne fortrinsvis er placerede paa Højre-Siderne. Opstillingen er sket

paa Bekostning af det strengt kronologiske, hvad man absolut maa rose. Det gælder mere om, at Billederne, især hvor de er anbragt symmetrisk, klæder hinanden i Tone og Format, saa man faar det rette Indtryk af dem, end at gaa efter en kronologisk Rettesnor.

Fotografering og Clichéarbejdet er første Klases, og Trykket, som skyldes *Det Berlinske Bogtrykkeri*, fortjener ogsaa al Anerkendelse for det typografiske. Billedtrykket er dog af og til lidt for sort og tungt. Typerne er en 11 Punkt fransk Antikva, en smuk og let læselig Type, og Kolumnen er 26¹/₂ Cicero i Bredden og 37¹/₂ i Højden. Helhedsindtrykket er afgjort godt, og man fornemmer, det er en Bog, der er udarbejdet med baade Kærlighed til sit Emne og boglig Sans og Kultur. Denne Syberg-Monografi har saavel Forfatteren som Udgiveren: Kunstforeningen al mulig Ære af.

Et smukt og gedigent Værk er ogsaa S. Danne-skjold-Samsøes Bog om Poul S. Christiansen. Det er med dobbelt Glæde, man tager den store og statelige Monografi i sin Haand. Den er Poul Christiansens Kunst værdig, et Monument, hæderfuldt og dog sagligt med en bunden Varme og følsom Forstaaelse af Poul S. Christiansens Kunstnerpersonlighed. Ingen kunde have skrevet denne Bog bedre end S. Danne-skjold-Samsøe. Personlig har han staaet Kunstneren nær, og Poul S. Christiansen har forsynet ham med Oplysninger og Breve, der giver Bogen ekstra Værdi ved sin personal- og tidshistoriske Dokumentation.

Med Grundighed er Bogen bygget op i kronologisk Orden fra Barndom til Død. Og Billedstoffet følger Teksten.

Det kan som sagt være farligt for en Bogs Skønhed at ville gennemføre en billedmæssig Kronologi. Men Bogens Omfang og Billedrigdom har gjort det muligt, saa de boglige æstetiske Krav ogsaa er fuldt ud honorerede. Skriften, en stor og klar Antikva, er god og typisk for Langkjærs Bogtrykkeri. Men allermest skal fremhæves det ypperlige Billedtryk. Kun Folk, der selv beskæftiger sig med Udgivelse af Kunstbøger, kan rigtig vurdere dette Tryk, der er saa forstaaende, klart og dog følsomt, ladende Farveværdierne helt komme til deres Ret. Bogen rummer et Par Hundrede Illustrationer — rent kunstkritisk kunde godt nogle have været undværet og til Gavn for Helheds-

billedet af Poul S. Christiansen — men teknisk set betyder et saa gennemført harmonisk Billedtryk et mægtigt og dygtigt Arbejde. Dette fine Resultat er ogsaa opnaaet ved, at een enkelt Mand har overtaget Trykningen af denne Bog og gaaet over dette Arbejde i samfulde to Maaneder.

Med Rette blev denne Bog af Forening for Boghaandværk udtaget som en af de smukkeste i dette Aar.

Vilh. Wanschers Bog „Antiken“ er ligesom Wanschers Værk om Arkitekturkunstens Historie udelukkende forsynet med Forf.s Illustrationer. Her er de ikke alene i Streg og Sepia, men tillige i Farve. Fremstillingen er udmærket. Clicheerne er fra Middelboe og Trykket skyldes H. H. Thiele. Wanscher er en ivrig Eksperimentator, og det er ikke altid, Eksperimenterne falder helt vellykkede ud. Her er dog Resultatet blevet en smuk og instruktiv Bog. Typerne er store og let læselige og harmonerer godt med Billedplaceringen. Dog skæmmes Siderne af de mange Fodnoter. De burde — hvis de endelig skulde med — være puttet bagud. Der er ikke noget saa trist og pædagogisk kedeligt som Fodnoter.

Saa er der Farvetrykkene. De er udmærkede, og Wanscher har selv med disse smaa Akvareller lavet nogle nydelige Gengivelser af klassiske Fresker. Nu passer stofligt det let kornede Papir og Vandfarveteknikken brillant til Fresko'ens Teknik. Man vilde ikke opnaa det samme gunstige Resultat med anden Haands Reproduktioner til andre kunstneriske Objekter.

Redaktøren af „Bogvennen“ har ogsaa opfordret undertegnede til at skrive om min egen Kunstbogs-Række „Vor Tids Kunst“. Som Udgiver og Redaktør af Serien er det jo lidt aparte tillige at skulle kritisere den. Dette vil jeg dog ogsaa overlade til andre og kun slaa til Lyd for Værdien af saadanne Bøger for Forstaaelse af Nutidskunsten.

Ved Ny Carlsbergfondets Bistand er det lykkedes at fremstille en lille Kunstbog paa det bedste Kunsttrykpapir, forsynet med første Klases Clicheer og Bogtryk til en saa folkelig Pris, at enhver interesseret har Raad til at erhverve den — og, hvad man med Glæde kan notere, ogsaa gør det. Der foreligger nu 19 af disse Kunstnermonografier, hver trykt i 1000 Eksemplarer. Det er 19,000 Bøger, som er ude. De fem første er udsolgt, og

de øvrige er godt paa Vej. Lad os blot sige, at 3 Mennesker ser og læser hver Bog, saa repræsenterer disse 19,000 Bøger 57,000 Mennesker.

Den unge Kunsthistoriker *Henrik Bramsen* skriver i Forordet til sin Bog „Landskabsmaleriet i Danmark“, at denne Bog som Helhed er identisk med Hovedparten af en Besvarelse af Universitetets kunsthistoriske Prisopgave for 1933. Bogens Formaal er ikke saa meget at give en almindelig Oversigt over det danske Landskabsmaleri indtil 1875 som at forelægge Resultaterne af mere specielle Undersøgelser.

Teksten, skriver *Henrik Bramsen* videre, ledsages af en Række Afbildinger, som dog ikke er ligeligt fordelt over den, idet der er taget Hensyn til det Illustrationsmateriale, der allerede foreligger; bl. a. fra *Mario Krohns* Fortegnelse fra 1915 og *Karl Madsens* Bog fra 1931 i Serien „Kunst i Danmark“.

Da der saaledes ikke har været frit Virkefelt, hverken for Forfatter eller Bogtrykker (*Nordlunde*), saa er det klogt, at man inden for de givne Rammer har forsaget alle Eksperimenter og skabt en stilfærdig tiltalende Bog. Den er trykt med en god klar Antikva. *Nordlunde* har altid et fortrinligt Bogtryk. Der er godt Forhold mellem Kolumne og Margen. Fodnoterne burde blot været placeret bagude ved Siden af Fortegnelsen over Illustrationer og Kunstnernavne. Men det gør dog ikke saa meget her som i *Wanschers* Bog „Antiken“, da hele *Bramsens* Bog er udpræget pædagogisk i sin Karakter og Opbygning.

Bagest i Bogen er placeret Illustrationerne, som mærkeligt nok alle synes at være af omtrent samme Størrelse. Jeg gaar ud fra som givet, at Billederne bevidst er udvalgt for at kunne passe to og to.

Denne Symmetri forekommer mig lidt kedelig. Tilmed er Billederne ret smaa og lovlige haardt trykte. En Del af dem virker helt svættede i Skyggerne. Men det skyldes maaske det Cliché-Materiale, som forelaa og skulde anvendes.

Bogtrykkeriet *Dyva* og *Jeppesen*, der trykker „Samleren“, har samlet *Pesche-Køedts* Artikler „Statusopgørelse i Malerkunsten“ til en stor, flot Kunstbog med en Masse Reproduktioner. Det er

i Sandhed blevet en mærkelig Bog. *Pesche-Køedts* Opgør er Reaktionenens krampagtige Forsøg paa at erklære hele Udviklingen fra *Cézanne* til *Picasso*, død og magtesløs. Den har efter hans Mening været én eneste Misforstaaelse, en Kunstens Forfaldsperiode uden Sidestykke. Med en Alvor og en Grundighed, der var en bedre Sag værdig, gaar han i Gang med „at sætte alt paa sin rette Plads“. En Gang imellem faar en enkelt Kunstner en lille forsigtig Anerkendelse, men saa griber Fanatismen ham igen. Og som oftest er Kritikken og Rosen lige meget ved Siden af. Det gælder f. Eks. den begejstrede Omtale af nogle af *Willumsens* svageste og mest kulørte Billeder fra de sidste Aar.

Disse Artikler samt Billedstoffet har *Faktor Jensen* hos *Dyva* og *Jeppesen* faaet fri Raadighed over og har virkelig med stor Umage faaet en typografisk seværdig Bog ud af det — ikke mindst naar man betænker den vanskelige Opgave med det givne Stof af Sats og Clicheer. Papiret er først og fremmest betydelig bedre og smukkere end *Samlerens*. Det glatte kriderede Papir er erstattet med et smukt mat Stykke Kunsttrykpapir. Og dernæst er det lykkedes ved et rent ekvilibristisk Virtuosnummer at faa Billederne anbragt paa en forsvarlig Maade uden at beskære dem. Princippet, som er fulgt, er: En Størrelse uden Tekst, en Størrelse Kolumne og en Størrelse Kolumne plus Margen. En Finesse, som *Faktor Jensen* er stolt af, er Titlen lige op ad Teksten. Hensigten har været at skabe et Stykke moderne Funkis-Bogkunst, og det er efter Forholdene lykkedes, men det kan jo ikke nægtes, at Bogarrangementet kontrasterer mærkeligt til Indholdets stokkonservative Fordømmelse af alle moderne Foreteelser. Der er en Skæbnens Ironi i dette, at denne Bog har faaet den mest udpræget moderne Udstyrelse af *Aarets* Kunst-Publikationer.

Det er ellers ikke de modernistiske Tendenser i Bogkunsten, der præger *Aarets* Kunstbøger, men det gode gedigne Arbejde. Det er absolut ogsaa at foretrække. Til Billedreportage kan det gode Dybtryk have sin Berettigelse, men er efter min Mening ikke saa velegnet til Reproduktion af Kunst. Intet kommer over et virkeligt godt Billed-Bogtryk paa det rigtige Papir.